

inutilia. Cæterum qui doctrinam CHRISTI audit, & eam facit, id est secundū eam uiuit, non solum similis est terræ proferenti bonum fructum, sed & ædificanti ædificium supra solidissimum fundamentum. Quid enim CHRISTO solidius, supra quem sancta fides, sancta eius doctrina, & opera illius fundata sunt? Et quod pulchrius ædificium templo dei, quod inde confurgit? Et hanc quoque similitudinem audientium sermones CHRISTI, & facientium: item audientium & non facientium, ponit Matthæus capite septimo, numeris sexagesimonono & septuagesimo, quæ & illic latius explicata est. Det ergo nobis dominus IESVS, ut uerè possimus eum uocare dominum, & ex suis sermonibus ipsi ædificare templum, in quo pater & ipse & spiritus sanctus inambulent: nullis unquam illecebris, nullisque mundi aut diaboli tentationum inundationibus quatiendum, sed in quo perenniter laus dei resulet. Quia est qui solus trinus & unus est benedictus, & super benedictus, & quæ deæcet laus omnis, adoratio, & gloria in omnia seculorum secula. Amen.

CAPVT SEPTIMUM.

68

68 **V**m autem impleisset omnia uerba sua in aures plebis, intrauit Capharnaum. Centurionis autem cuiusdam seruus male habens, erat moriturus: qui illi erat preciosus. Et cum audisset de IESV, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut ueniret, & saluaret seruum eius. At illi cum uenissent ad IESVM, rogabant eum solcite, dicentes ei, quia dignus est ut hoc illi præstes: diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse ædificauit nobis. IESVS autem ibat cum illis. Et cū iā non longe esset à domo, misit ad eum centurio amicos, dicens: Domine, noli uexari. Non enim sum dignus ut sub tectum meum intres: propter quod & meipsum nō sum dignum arbitratus, ut uenirem ad te: sed dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate cōstitutus, habēs sub me milites, & dico huic, uade, & uadit: & alio, ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, & facit. Quo audito IESVS miratus est, & cōuersus, sequētibus se turbis dixit: Amē dico uobis, nec in Israēl tantā fidem inueni. Et reuerſi qui missi fuerant domū, inuenerunt seruum qui languerat, sanum. **¶** Et factū est deinceps ibat IESVS in ciuitatem, quæ uocatur Naim, & ibant cum eo discipuli eius & turba copiosa. Cū autē appropinquaret portæ ciuitatis: ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ. Et hæc, uidua erat, & turba ciuitatis multa cū illa. Quam cum uidisset dominus, misericordia motus super eā, dixit illi: Noli flere. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autē qui portabāt, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illū matri suæ. Accepit autem omnes timor, & magnificabant deū, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia deus uisitauit plebem suam. **¶** Et exiit hic sermo in uniuersam Iudæam de eo, & omnē circa regionem. Et nunciauerūt Ioanni discipuli eius de omnibus his. Et conuocauit duos de discipulis suis Ioannes, & misit ad IESVM, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt

69

70

5

10

15

20

25

ri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui uenturus
 es, an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curauit à languoribus
 30 suis & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit uisum. Et respon-
 dēs, dixit illis: Eūtes renunciate Ioanni quæ audistis, & uidistis. Quia cæci
 uidēt, claudi ambulāt, leprosi mūdantur, surdi audiūt, mortui resurgūt, pau-
 peres euangelizātur: & beatus est quicumq; non fuerit scandalizatus in me.
 35 ¶ Et cū discessissent nūcii Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas: Quid
 existis in desertum uidere? Arundinem uento agitatum? Sed quid existis ui-
 dere? Hominem mollibus uestimētis indutum? Ecce qui in ueste preciosa
 sunt & deliciis, in domibus regū sunt. Sed quid existis uidere? Prophetā?
 40 Vtiq; dico uobis, & plus quàm prophetā. Hic est de quo scriptū est: Ecce
 mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante
 te. Dico enim uobis, maior inter natos mulierum propheta Ioanne Bapti-
 sta nemo est. Qui autem minor est in regno dei, maior est illo. ¶ Et omnis
 45 ipso, non baptizati ab eo. Ait autem dominus: Cui ergo similes dicam ho-
 mines generationis huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedētibis
 in foro, & loquētibus adinuicem, & dicentibus: Cantauimus uobis tibiis,
 & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis. Vēnit autem Ioannes Ba-
 ptista neq; manducans panem, neq; bibens uinum, & dicitis: Dæmonium
 50 habet. Vēnit filius hominis manducās & bibēs, & dicitis: Ecce homo deuo-
 rator, & bibēs uinū, amicus publicanorum & peccatorū. Et iustificata est sa-
 pientia ab omnibus filiis suis. ¶ Rogabat autem illū quidā de pharisæis, ut
 55 māducaret cū illo. Et ingressus domum pharisæi, discubuit. Et ecce mulier,
 quæ erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit qd̄ IESVS accubuit in domo
 pharisæi, attulit alabastrū unguēti, & stās retro secus pedes eius, lachrymis
 cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes
 eius, & unguēto ungebat. Vidēs autē pharisæus, qui uocauerat eū, ait intra
 se, dicēs: Hic si esset ppheta, sciret utiq; quæ & qualis est mulier, quæ tãgit
 60 eū: quia peccatrix est. Et respondens IESVS, dixit ad illū: Simon, habeo ti-
 bi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Duo debitores erant cuidam fœ-
 neratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non
 habentibus illis unde redderent, donauit utrisq;. Quis ergo eum plus dili-
 git? Et respondens Simon, dixit: Aestimo quia is cui plus donauit. At ille
 dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides
 65 hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non de-
 disti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terfit. Oscu-
 lum mihi nō dedisti: hæc autem ex quo intrauit, nō cessauit osculari pedes
 meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc autē unguēto unxit pedes me-
 os. Propter quod dico tibi, Remittūtur ei peccata multa: quoniam dilexit

multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autē ad illam: 70
Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere in-
tra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem:
Fides tua te saluam fecit, Vade in pace.

ANNOTATIONES BREVES XLVII. CIRCA LITERAM CAP. VII.

6	solicite, σπουδαίως	22	quī erat mortuus, quī fuerat mortuus	50	deuorator φάγος	
	studiose, fedulo	25	circa regionem, τῆ περιχώρῳ		edax, manduco	
6	dicentes – ei,		circūiacentē regionē	51	bibens uinum, οινοπότης	
8	esset ἀπέχοντος	28	quī uenturus es, δ' ἐρχόμενος		uini-potor	
	abellēt		quī uenturus erat & infra.	55	pedes eius * κλαίουσα flens,	
9	dicens * αὐτῷ εἰ.		30	languoribus – suis	60	sceneratori, δαναστῆ
9	dignus ἱκανός		31	plagis, μασιγῶν		creditorῆ
	idoneus, sufficiens		31	flagellis	61	alius
13	alio		31	respondens, * ὁ ἰησοῦς	62	alter
	alij			IESVS	62	Quis Vter
13	Quo audito ἀκούσας δὲ ταῦτα		32	uident, ἀναβλέποντες	62	ergo * αὐτῶν εἶπε
	Quibus auditis		37	preciosa ἐνδόξῳ	62	ipsum dic diligit ἀγαπίσας
14	miratus est * αὐτὸν eum:		37	gloriosa	63	futurum.
14	sequentibus se turbis τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ		38	domibus regum τοῖς βασιλείοις		Aestimo, ὑπολαμβάνω
	sequenti se turbæ			regijs		Existimo
14	dixit – Amen		39	plurē prophetam. περιώτερον προφήτου	65	pedibus meis ἐπὶ τοῦς πόδας μου
17	Naïm, νάϊμ			excellentiore ppheta		in pedes meos
17	discipuli eius * ἱκανοί		39	Ecce * ἐγὼ ego	66	capillis – suis * τῆς κεφαλῆς αὐτῶν
	multi		45	ab eo. – Αἶτ' αὐτ' dñs.		capitis sui
18	ciuitati, * C &		45	similes dicam ὁμοιώσω	69	ei αὐτῆς
19	unicus μονογενῆς		47	affimilabo		genitiuus
	unigenitus			loquentibus προσφωνοῦσιν	70	minus ὀλίγον
19	matris τῆ μητρί		48	acclamantibus		parum & infra.
	datiuus.		48	lamentauimus * ὑμῖν uobis,	71	tibi σου
22	adolescens, νεανίσκος		48	Vēnit autem ἔληλυθε γὰρ		tua
	diminutiuum & infra.			Vēnit enim		

COMMENTARIVS IN CAPVT SEPTIMVM.

Væ superius dicta sunt, sermones sunt domini ad turbas è monte: quæ autem subinde narrat Lucas, posteaquam descendit facta sunt, uirtutibus & signis ipsius doctrinam approbantia. Subdit autem primo de seruo Centurionis, quem dominus, ut hecatontarchi fidem audiuit, sanauit, dicens. ¶ Cum autem impleisset omnia uerba sua in aures plebis, intrauit Ca- 68
 pharnaum. Centurionis autem cuiusdam seruus male habens, erat moriturus, qui illi erat preciosus. Et cum audisset de IESV, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum ut ueniret, & saluaret seruum eius. At illi cū uenissent ad IESVM, rogabant eum solícite, dicentes ei, quia dignus est, ut hoc illi præstes: diligit enim gentē nostrā, & synagogam ipse ædificauit nobis. IESVS autem ibat cum illis. Et cum iam non longè esset à domo, misit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli uexari. Non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres: propter quod & me ipsum non sum dignum arbitratus, ut uenirem ad te: sed dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, uade, et uadit: & alij, ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, et facit. Quo audito IESVS miratus est, & cōuersus, sequentibus se turbis, dixit: Amen dico uobis, nec in Israël tantam fidem inueni. Et reuersi qui missi fuerant, domum: inuenerunt seruū, qui langue-
 rat, sanum. ¶ Ex Matthæo seruus hecatontarchi, id est centurionis, qui scilicet centum militibus præerat (singuli enim centuriæ centū militibus cōstabant) quē & nunc primipilum uocant, paralyti laborabat, & hic seruus, erat illi charus, & in magno precio habitus. Et proinde Cēturio ipse, ubi fama percrebruit dominum aduentare Ca-
 pharnaum, præmisit ad dominū honorificos uiros, quosdā scilicet è presbyteris, id est senioribus Iudæorum: qui studiose ac sedulo, nomine Centurionis rogabant eum, ut ueniret in domū illius, & sanaret seruum eius, dicentes: Dignus est ut hoc illi præstes: diligit enim gentē nostram, & synagogam ipse ædificauit nobis. Hæc autē commendatio, mundana est, & hominū seipso respicientiū. Diligit, inquit, gentē nostrā, & synagogam ipse ædificauit nobis. ubi cum dicunt, Diligit enim gentem nostram: insinuant Centurionem fuisse alienigenā, & nequaquā de gente Iudaica. Et quāuis tam carnaliter, mūdane, ac misere orarēt: dominus tamē cum eis ibat: non ipsorū quidē fide motus, quæ modica, aut certè nulla erat: non cōmendatione, quæ prorsus erat mūdana: sed potius sua bonitate, & fide Cēturionis, qui subinde per amicos suos mandauit illi ne descenderet in domum suam: quod ἰκανός, id est idoneus, & sufficiens nō esset, & ob id conspectui eius non appareret: sed conueniret eum per internuncios, sed placeret ei dicere uerbo, & sanaretur illico seruus eius. Hæc erant illius preces, hæc huius militas, hæc fides. Quo audito dominus, qui nihil nesciebat, neq; nescire potest: miratus aut miranti similis, dixit sequenti se turbæ: Amen dico uobis, ne in Israël quidem tantam fidem inueni. Vnde iterum nobis innotescere potest, Centurionem alienigenam fuisse. Et cum ait, in Israël: seniores illos taxat, qui missi fuerant, qui cum essent de populo dei, & Israëlita, maior eis fides inesse debuisset, quàm alienigenæ. at multo se eius euenerat, quod erat mirandū: quod & admiratio domini insinuabat. nō enim tantā de fide Cēturionis, quā inspiratā admiserat, admirandū erat, quàm de infidelitate Iudæorū, quæ cū tot habuissent auxilia prophetarū, iustorū, sanctorū, et deniq; præsentia, & admirabiliū CHRISTI operum: nequaquā tamē tantā fidē habebāt, quātā Centurio, qui uir gentilis erat ac alienigena. Et adeò admiratione digna erat infidelitas eorū, ut ipsi qui erāt filij regni, ob illā suā incredulitatē eijciēdi essent foras: gentes autē per fidē, quibus nulla antea accesserat gratia, adsciscēda essent ab oriente & occidente in regnum: et cœleste quidē regnū, ac æternū. quod latius capite octauo Matthæus exprimit, qui & dominū dixisse uerbū referat, ut scilicet fieret Centurioni sicut credidisset:

- 69 » & feruum eius sanatū fuisse ex illa hora. Hęc historiā ponit Matthæus (ut dictum est) cap. 8. numero 73. sed eam Lucas hic latius enarrat. Et responsa, quæ dominus dedit missis à Centurione, ille ponit facta Centurioni: quod ea quæ per alios alicui fiūt, eidē
- » quocq; facta dici soleāt. Huic factō subiūgit Lucas suscitatiōē filij uiduæ, dicēs. ¶ Et factū est deinceps, ibat IESVS in ciuitatem, quæ uocatur Naim, & ibant cū eo discipuli eius, & turba copiosa. Cum autē appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus est ferebatur, filius unicus matris suæ. Et hęc, uidua erat: & turba ciuitatis multa cū illa.
- » Quā cū uidisset dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit, & tetigit loculū. Hi autē qui portabant, steterūt, et ait: Adolescēs, tibi dico, surge. Et refedit qui erat mortuus, et cœpit loqui: & dedit illū matri suæ. Accepit autē omnes timor, & magnificabāt deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis, & quia deus uisitauit plebē suā. ¶ Naim in Galilæa, in terra Zabulon sub mōte Tabor sita fertur: extra cuius portam, effertur mortuus. Et hic matri suæ erat unigenitus. Sequitur uidua mater, plorans: & multa ciuitatis turba cū illa. Dominus appropinquat. Misericordia mouetur, lubet uiduam unico orbatam filio sistere fletum. Tangit loculum: Præcipit dominus ut resurgat: & qui mortuus fuerat, cōtinuò surgit. Loquitur. Redditur matri. Reuerentur omnes deum, & magnificant ipsum. Cōtinentur dicentes: Propheta magnus surrexit in nobis: & deus uisitauit populum suū. Per Naim (si præter rem gestam etiā mysterium cogitemus) terra promissionis designari potest. Filius mortuus, est populus Iudæicus: & ideo mortuus, quia infidelitatis errore inuolutus. Mater uidua, ecclesia Iudæorum: quæ propterea uidua, quia perdidit deū. Extra portam effertur, quia populus ille è terra promissionis eiecūsus. Et hic matri suæ unicus: quia natio una, & gens una, & ab uno patre Iacob. Et illum sequitur mater, & omnis Iudæorum posteritas. Flet misera mater, cuius aliquando cum dominus appropinquabit, sedabit fletum. Tæget fide cor, loculum animæ huius mortui. Stabant uespillones, qui cum deferunt in infernum, qui sunt dæmones, & doctrinæ Talmudicæ. Et iubebit dominus, ut respiret ad uitā. Residebit uiuus qui mortuus fuerat. Restituetur matri, quæ nec amplius orba erit, nec uidua. At quando hęc erunt? Quādo timebūt, id est debito cultu reuerentur, & magnificabunt deū, & confitebūtur dicētes: CHRISTVS dominus, Messias noster surrexit in nobis, per quē deus in misericordia sua uisitauit populū suum. Res illa gesta, figura fuit præsentis mortis Iudæorū, & futuræ resurrectionis eorū. Hęc mirabilia, nunciata sunt Ioanni, quod subdit Lucas, dicens. ¶ Et exijt hic sermo in uniuersam Iudæam de eo, & omnem circa regionē. Et nunciauerunt Ioanni discipuli eius de omnibus his. Et conuocauit duos ex discipulis suis Ioannes, & misit ad IESVM, dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Cum autem uenissent ad eum uiri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te dicēs: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curauit à languoribus suis & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit uisum. Et respondens, dixit illis: Euntes renunciate Ioanni, quæ audistis & uidistis: quia cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euāgelizantur. Et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me. ¶ Sic exijt sermo mirabilium domini in uniuersam Iudæā, ut ab illo tēpore nulli Iudæorum non audierint. Nam & Ioannes illa audiuit, qui tunc ex Matthæo erat in uinculis. Sed nōne uincula Ioannis, præsentia uincula legis Hebræorū, audiētis nihilominus hęc de CHRISTO, designabant: Quæ ad ueritatē cognoscendā, mittere potest duos è discipulis suis, Mosē & prophetas: per quos intelligere potest ueritatē, qd nullū aliū expectare debeat, & qd beati qui in eo nō fuerint scādalizati. Mosēs em̄ dicit: Prophetā de gente tua, et de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies, Et hoc de propheta ait, de quo dixerat dominus: Prophetā suscita-

Deut. 18.

-bo eis

bo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam uerba mea in ore eius, loque-
 turq; ad eos quaecunque praecepero illi. Qui autem uerba eius, quae loquetur in no-
 mine meo, audire noluerit, ego ultor existam. Et Esaias: Deus ipse ueniet, & saluabit
 eos. Tunc aperientur oculi caecorum, & aures surdorum patebunt: tunc saliet sicut cer-
 uus, claudus; & aperta erit lingua mutorum. Et omnes alij prophetae, testimonium il-
 li perhibent. Et quae hic ponit Lucas de discipulis Ioannis, praemisit Matthaeus capite
 undecimo, numero 106. Subnequit autem Lucas praconium domini de Ioanne, dis-
 ces. **C**Et cum discessissent nuncij Ioannis, coepit de Ioanne dicere ad turbas: Quid
 existis in desertum uidere? Arundinem uento agitatum: Sed quid existis uidere? Ho-
 minem mollibus uestimentis indutum: Ecce qui in ueste preciosa sunt & delicijs, in do-
 mibus regum sunt. Sed quid existis uidere? Prophetam? Vtique dico uobis, & plus-
 quam prophetam. Hic est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faci-
 em tuam, qui praeparabit uiam tuam ante te. Dico enim uobis, maior inter natos mu-
 lierum propheta Ioanne Baptista, nemo est. Qui autem minor est in regno dei, maior
 est illo. **C**An laus Ioannis non pertinet ad ueterem legem, posteaquam nuncij eius,
 id est affectus erga Moysen & ueteres prophetas abierunt, de aduentu Messiae, signis &
 uirtutibus certiores facti: Quae sic praecurrit noua, ut Ioanes CHRISTVM: quaeq;
 inconcussa, grauis, temperata, non solum prophetia fuit, sed plusquam prophetia: &
 qua inter leges ortas, nulla maior orta est, praeter eam quae est regni caelorum. Et de Io-
 anne consimile habet praconium Matthaeus capite undecimo, numero 107. Quidam
 autem hanc Ioannis laudem & baptismum, ad gloriae dei retulerunt: quidam uero spre-
 uerunt. Quod subdit Lucas, dicens. **C**Et omnis populus audiens, & publicani iustifica-
 uerunt deum, baptizati baptismo Ioannis. Pharisei autem & legisperiti, consiliu dei spreue-
 runt in semetipso, non baptizati ab eo. Ait autem dominus: Cui ergo similes dicam homines
 generatiois huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loque-
 tibus adinuicem, & dicentibus: Catauimus uobis tibijs, et non saltatis: lamentauimus,
 & non plorastis. Venit autem Ioannes Baptista, neque manducans panem, neque
 bibens uinum, & dicitis: Daemonium habet. Venit filius hominis manducans & bi-
 bens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens uinum, amicus publicanorum & pec-
 catorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis. **C**Quid est, iustificauerunt
 deum, nisi iustum reputauerunt, dixerunt, crediderunt: Et hi erant a Ioanne baptizati.
 Sic & in fine dierum erit ex ijs, qui adhuc ueterem sectabuntur legem. Nam qui in ea
 ex ipsius et prophetarum doctrina fuerint praeparati, & (ut sic dicam) quodam modo
 purificati, cum ad lucem nouae uenient, iustificabunt deum. At qui eis eautovs, id est
 in semetipso, in suum malum, aut si mauis in seipsis, intra semetipso consiliu dei spre-
 uerint, non praeparati, iustitias dei nequaquam intelligent: ut neque tunc intellex-
 erunt scribae & pharisei, ad quos dominus direxit parabolam. Qui neque poenitentiam
 susceperant cum Ioanne, neq; laetitiam in annunciatione legis gratiae. Dominus canti-
 cum nouae laetitiae illis cecinit, & non exultauerunt: Ioannes threnum tristitiae, & non poe-
 nituit eos. Nam Ioannes tanto rigore uixit, ut non solum a uino, & quocunq; quod
 inebriare potest, sed a pane quocq; abstinerit, locustis & agresti melle parcissime pro-
 uitae necessitate usus. Dominus autem ab illis non abstinuit: comunem, sed castam mo-
 deratamq; hominum uitam secutus. Porro haec parabola qua hic uititur dominus in
 Luca, posita est et declarata apud Matthaeum cap. undecimo, numero 109. quanquam
 & dominus illam per se explicare dignatus est, de se & Ioanne. Caterum haec parti-
 cula, Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis: quae in Matthaei capi. undecimo
 de sapientia carnali & humana, quae reuera non est sapientia, sed stultitia apud deum,
 explicata est: exponi etiam & iustius quidem de uera sapientia potest, ut sit hic sensus:
 Ipsa sapientia (etli uos scribae et pharisei contemnit eam) iustificata est ab oibus filijs suis.

Esa. 11.

71

72

Hi autem sunt, siue in coelo siue in terra, qui auscultant ei atque obediunt. Vos autem consilium dei spreuistis. Quocirca non estis sapientiae filij, & proinde remanetis insipidi atque stulti. Et subdit Lucas conuiuium domini apud Simonem pharisaeum,

73 » dicens. ¶ Rogabat autem illum quidam de pharisaeis, ut manducaret cum illo.

» Et ingressus domum pharisaei, discubuit. Et ecce mulier, quae erat in ciuitate peccatrix, ut cognouit quod IESVS accubuit in domo pharisaei, attulit alabastrum unguenti, et stans retro secus pedes eius, lachrymis coepit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Videns autem pharisaeus, qui uocauerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quae & qualis est mulier, quae tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens IESVS, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Duo debitores erant cuiusdam foeneratori, unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Existimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terxit. Osculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: haec autem unguento unxit pedes meos. Propter quod, dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et coeperunt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit: Vade in pace. ¶ Tanta est dei bonitas, ut inuitata, declinet etiam ad eos, qui sectas habent, uel sibi displicentes contrariasque; & hoc, ut eos sanet, & reddat incolumes. Quod hic insinuat, cum inuitatus, non dedignatur descendere ad pharisaeum. Vbi se eum esse declarat, qui sanare uult, misereri & parcere, cum illo praesente, mulieri peccatrici peccata remittit. Sed quid illi mulieri accidit, & quid facit? Cognouit quod IESVS accubuit in domo pharisaei. Affert alabastrum unguenti, Intra ad IESVM, Stat retro secus pedes eius, Lachrymis suis rigat pedes eius, Et capillis suis tergit, Tersos osculatur, Et unguento ungit. Factum abominatur pharisaeus, indignum ducens, quod sic se dominus permittat tangi: & insuper iudicans dominum non nosse quae ipsum tangat, nimirum nota peccatrix. Dominus ex re, Simoni proponit parabolam. E duobus debitoribus, unus Simon, alter peccatrix. Danista, id est creditor, qui mutuum dedit CHRISTVS. Denarij: debita, dona dei mala dispensata per peccata. Donat, qui remittit. Rigat, id est lauat pedes, qui terrenos abstergit affectus. Ungit pedes, qui in uita actiua deum operibus pietatis honorat. Osculatur, qui se deo unit. Ciuitas ea in qua pharisaeus & peccatrix erant, mundus intelligi potest. Domus pharisaei, iudaea. Pharisaeus, populus qui iustitiam metitur operibus, & postponit poenitentiam: & hic populus maxime est iudaicus, aut eius aemulus. Peccatrix, typus populi fidelis, qui maxima ex parte est e gentibus, typus poenitentium, typus iustificationem ex gratia, non ex operibus expectantium: est enim populus uere poenitens, qui ad bona opera fidei respiciens, iustificationem non ex operibus illis, etsi diuinae legis sunt, expectat (sunt enim debita) sed ex gratia. Cognoscit quod IESVS accubuit in domo pharisaei, qui firmiter credit quod dominus natus, diuersatus, & pro peccatis tollendus mortuus est in iudaea. Affert alabastrum unguenti, qui in corde habet propositum bonorum operum. Stat retro secus pedes domini, qui in humilitate accedens, dominum ferendo crucem sequitur, stans & curuari ad terram nesciens. Lachrymis incipit rigare pedes eius, qui per poenitentiam fide CHRISTI infusa, incipit terrenas abstergere labeas, & carnales amputare affectus. Capillis suis tergit, qui externas suas fortunas, & quae superfluae sunt secundum se ad salutem, post poenitentiam

post poenitentiam, & affectuum mortificationem, nihil pendit, aut potius pedibus CHRISTI abstergendis applicat, qui sunt pauperes eius in hoc mundo pressi ac calcati. Osculatur pedes eius, & unguento ungit: qui cum operibus iustitiae, fidei, & misericordiae, exercitijs contemplatiuae uitae se deo unit. Quod pharisaeus dicebat intra se: Si hic esset propheta, sciret utique quae & qualis est mulier, quae tangit eum: quia peccatrix est. id designat quod sic alios iudicant, qui confidunt in operibus iustitiae suae: quod & adhuc hodie faciunt iudaei, qui CHRISTVM nolunt confiteri suum prophetam, quia gentiles ad ipsum uenerint, quos peccatores indignos aliquo diuinitatis attractu iudicabant. Quod dominus respondit ad cogitatum Simonis: se deum manifestauit, quem nihil latere poterat. Cum ait, Duo debitores erant: Simonem (ut dictum est) tangit, & peccatricem. Cum subdit, Cuidam foeneratori, id est creditori: seipsum intelligit. Porro cum dicit, Vnus debebat denarios quingentos: peccatricem tangit, cui decies plura imputantur dissipata dona per peccata. Cum uero, Alter quin quaginta: pharisaeum. Cum ait, Non habentibus unde redderent: innuit neque nos ex nobis, neque iudaeos ex se habere unde possint pro debitis suis satisfacere: nam non nostra potestate, non nostris operibus, etsi illa uult concurrere deus, sed solo dei dono remittuntur peccata, dissipatis donis dei, malecontracta: & hinc nostra iustificatio pedit, quae est & gratiae eius infusio, & dissipatarum gratiarum instauratio. Quod innuit dominus, cum ait: Donauit utrisque. Donum ergo & gratia est, remissio peccatorum, & instauratio deperditorum, aut etiam excellentiorum donorum. Sed & hic intelliguntur, non solum peccatrici, sed etiam Simoni peccata remissa, ut non frustra in domo sua eum receperit pharisaeus. Donauit (inquit) utrisque. O magna dei benignitas, quae etiam eos qui pharisaeae uiuunt, saluat: Nullum ergo iudicemus, sed sequamur secundum lumen dei & gratiam, id quod melius est. Quod dominus interrogat: Vter ergo eum plus diligit. & quod Simon respondit: Existimo cui plus donauit, quodque responsum dominus approbavit, dicens: Recte iudicasti. haec subindicat, eos plus diligere deum, qui se ex se non agnoscunt nisi peccatores, & totam iustitiam suam deo tribuunt, & gratiae & misericordiae eius, quam eos qui operibus suis confidunt. Et merito quidem. Nam illi, in solo deo uident, quod amare debeant: isti, seipsum & suas iustitias amant. Illi, se esse pauperes, & deum solum esse suas diuitias agnoscunt: isti, se diuites putant. Illi, se nudos aspiciunt, & si deus ipso uestiat & ornet, non illa sua ducunt, sed dei, neque inde gloriantur, sed deum cuius sunt, magnificant, & tanto magis humiles sunt: isti, se respiciunt uestitos, & in uestimentis si quae habeant, quasi sua sint, gloriantur & superbiunt. Cum dominus adiecit Simoni, Vides hanc mulierem: incipit aperire parabolam suam, quae ex praecedentibus nota esse potest. Et reuera iudaei, & si qui uitae eorum essent amuli, ueros Christianos nos attendere deberent: & inuenirent eos plura deo accepta referre quam ipsi, et magis accedere ad eum per uiam amoris & gratiae, quam ipsi. Sed adhuc in suo errore perseverantes, in cordibus suis dicunt: Quis est hic, qui etiam peccata remittit? Quasi uero sine operibus legis peccata non remittantur. Et proinde intelligant ex domino, fidem nostram, plenamque in deo fiduciam, & saluos facere, & per eam dominum nos dimittere in pace: se autem infidelitate perdi, & in perpetua manere perturbatione. Et aduerte quod cum Lucas ait, ἠστᾶσα παρὰ τοῦ πόδας αὐτοῦ ὀπίσω, id est, Et stans iuxta pedes eius retro: innuere uidetur mulierem illam erectam, stetit ad pedes domini, non autem profusam humi iacuisse, ut pingi solet. Vnde etiam intelligere promptum est, lectos illos in quibus edebant, eleuatos a terra fuisse. Porro hanc mulierem, cui dominus in aliqua ciuitatum Galilaeae, aut Naim, aut alia quauis, peccata remisit: alij Mariam Magdalenam, quae domino ministrabat a Galilaea, esse dicunt: alij, Mariam sororem Marthae. Nos uero cum antiquis, ex euangelista putamus innominatam, et etiam aliam fuisse. Super qua re, in secunda disceptatione de Magdalena non nihil inuestigandae ueritatis gratia, diximus. Vt cum sit, ipsa

Non stans retro sed pedes.

De peccatrice muliere opinio.

dilexit, CHRISTI testimonio, multum. Et nos ergo illius exemplo eum, quem dilexit, multum diligamus, & nos mutuò propter ipsum: ac miseratione CHRISTI, ut & ipsa præacti & allecti, & dominum fide cognoscentes, domum in qua ipse nunc recumbit adeamus, quæ est sancta catholica ecclesia. Stemus retro secus pedes eius, lachrymis eos rigemus, osculemur, & ungamus: & si possimus ad altiore uitam surgere, non solum aquam pedibus, sed & oleum capiti, & osculum sanctum sancto ori eius demus, eiq; toto spiritu uniamur, Patrem misericordiarum per ipsum, et cū ipso in spiritu suo laudantes, & honorificantes, & glorificantes: quæ unum solum, & uerum deum discretionem incōfufum, & substantia indiuisum, decet omnis laus, et honor & gloria in omnia seculorum secula. Amen.

CAPVT OCTAVVM.

74

Factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella, prædicans & euangelizans regnum dei, & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus: Maria, quæ uocabatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna uxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima cōueniret, & de ciuitatibus properarent ad eū, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat, seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus uiam, & conculcatum est, & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natū aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonā, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni dei: ceteris autem in parabolis, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semen, est uerbum dei. Qui autem secus uiam: hi sunt qui audiūt, deinde uenit diabolus & tollit uerbū de corde eorū, ne credentes salui fiant. Nam qui supra petra, qui cum audierint, cum gaudio suscipiūt uerbum: & hi, radices non habent, quia ad tempus credūt, & in tēpore tentationis recedūt. Quod autem inter spinas cecidit: hi sunt qui audierūt, & à solitudinibus & diuitiis, & uoluptatibus uitæ eūtes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonam terram: hi sunt qui in corde bono & optimo audientes, uerbum retinent, & fructum afferūt in patientia. ¶ Nemo autem lucernam accēdens, operit eum uase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrū ponit, ut intrantes uideant lumē. Nō est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditū, quod non cognoscatur, & in palā ueniat. Videte ergo quid audiatis. Qui enī habet, dabitur illi: & quicūq; nō habet, etiā quod putat se habere, auferetur ab illo. ¶ Venerunt autem ad illum mater & fratres eius, & non poterant adire eum præ turba. Et nunciatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris, uolentes te uidere.